

Passend Bewegingsonderwijs: de rol van de professional

Eén augustus 2014, de Wet op Passend onderwijs is in gegaan. Dit betekent dat schoolbesturen een zorgplicht hebben en de samenwerkingsverbanden het geld en de verantwoordelijkheid krijgen voor de uitvoering van het Passend onderwijs. Samenwerkingsverbanden hebben er alles aan gedaan om organisatorisch alles op orde te krijgen. Indicatieprocedures zijn vastgesteld, zorgadviesteams zijn ingericht en criteria voor de zorgplicht zijn uitgewerkt. Er blijft enkel nog een vacature onvervuld voor de functie van directeur Passend onderwijs. Toch blijven er nog wel vragen over....

Door: Mieke van den Berg

Zo op het eerste oog lijkt het allemaal goed geregeld. Maar wat betekent deze wet nu voor de praktijk van het lesgeven? Welke consequenties heeft het voor de lessen Sport en Bewegingsonderwijs (SBO). Waar lopen leerkrachten SBO tegenaan? Wat vraagt het van de vaardigheden van een leerkracht SBO? In hoeverre is zijn of haar handelingsrepertoire toereikend genoeg om adequaat in te kunnen spelen op de problematiek waar men mee te maken krijgt?

Consequenties

18 Augustus jl. meldde het NOS journaal in een item over Passend onderwijs, dat tientallen leerlingen geweigerd worden omdat scholen onvoldoende knowhow hebben om de zorg te bieden die de leerling nodig heeft (<http://nos.nl/uitzendingen/20605-nos-journaal-18-augustus-2014-2000u.html>, zie kvlweb.nl). Terwijl het voorkomen van leerlingenuitval juist een reden was om de zorgstructuren van het primair en voortgezet onderwijs te vernieuwen. Uit het rapport van Ledoux, Karsten, Breetvelt, Emmelot & Heim (2007) blijkt dat er weinig aandacht is voor de wijze waarop leerkrachten voldoende toegerust kunnen worden om passende zorg te kunnen bieden. Te meer omdat het begrip 'Passend onderwijs' nader gedefinieerd dient te worden om vast te kunnen stellen wanneer een leerkracht voldoende didactische kwaliteiten bezit om die passende zorg te bieden. Ledoux et al. (2007) schrijven in hun rapport dat er in de beleidsvoornemens opmerkelijk weinig aandacht wordt besteed aan

de professionalisering van de leerkrachten. De problematiek in het speciaal onderwijs is de laatste jaren al verzaamd door de komst van Weer Samen Naar School. In vijftien jaar tijd hebben leerkrachten in het speciaal basis onderwijs de populatie zien veranderen. Door de verzwaaring van de problematiek waren leerkrachten in het speciaal onderwijs genoodzaakt hun handelingsrepertoire uit te bereiden door bijvoorbeeld scholing en de aanschaf voor methodes voor sociaal emotionele ontwikkeling. Deze leerkrachten zijn het gewend om te werken met leerlingen die extra zorg nodig hebben en weten dat ze hun handelen hier op af moeten stemmen. Maar hoe is dat voor leerkrachten die in het regulier onderwijs werken? Zij krijgen steeds meer te maken met leerlingen die extra zorg nodig hebben, terwijl ze daar over het algemeen minder ervaring mee hebben. Naast de extra-zorgleerlingen die zij er bij krijgen, moeten ze veelal ook klassen van dertig leerlingen onderwijs op niveau aanbieden. Hoe zorgen zij ervoor dat ze het onderwijs zo inrichten dat er voor elke leerling Passend onderwijs wordt geboden?

Iedere leerling is uniek

Het is belangrijk om te kijken naar wat een leerling nodig heeft, omdat iedere leerling uniek is, ook als er sprake is van een stoornis. Om vast te kunnen stellen welke zorg leerlingen nodig hebben, worden diagnoses gesteld en interventies ingezet. Een diagnose stellen kan veel deuren openen naar de juiste hulp en naar de beste aanpak voor een leerling. Vaak voor ouders eindelijk een bevestiging dat er echt iets aan de hand is met hun kind. Echter, men moet ook waken voor 'overdiagnostisering'. Geen leerling met autisme is hetzelfde dus dat vraagt ook om een op de leerling afgestemde aanpak. Dus niet de diagnose of de stoornis moet als uitgangspunt worden genomen, maar de behoefte en de zorg die een leerling nodig heeft. Een belangrijke vraag is of docenten in het reguliere onderwijs deze kennis en vaardigheden nu al bezitten.

Handelingsverlegenheid

Bijlstra (2011) spreekt in zijn rapport over de focus die op de vaardigheden van de leerkracht moeten komen te liggen, in het bijzonder de leerkrachten die in handelingsverlegenheid verkeren als het gaat om de begeleiding van leerlingen die extra zorg nodig hebben. Bijlstra (2011) richt zich op vragen als wat is handelingsverlegenheid, hoe ontstaat het, maar nog belangrijker, hoe kun je het voorkomen of opheffen? Met handelingsverlegenheid bedoelt hij niet dat een leerkracht iets niet kan, maar wanneer een leerkracht als gevolg van dat 'niet kunnen' stress, onmacht of incompetentie ervaart.

De docent moet precies weten wat hij doet

Leerkrachten ervaren handelingsverlegenheid in situaties waarbij er sprake is van externaliserend gedrag, regeloverschrijdend gedrag of snel afleidbaar gedrag. Om die handelingsverlegenheid weg te nemen dienen leerkrachten over kennis en vaardigheden te beschikken. Bijlstra (2011) geeft tevens aan dat leerkrachten de neiging hebben de oorzaak van het probleemgedrag van leerlingen buiten zichzelf te zoeken. Ze schrijven het toe aan bijvoorbeeld de gezinsomstandigheden. Ook als leerkrachten lage verwachtingen hebben van een leerling, reageren zij vaak niet responsief, met alle gevolgen van dien. Reden te meer om verder in te gaan op de vaardigheden die je helpen om adequaat in te spelen op de behoeften van de leerlingen. Bijlstra (2011) doet dit door de focus te leggen op processen die een rol spelen bij het ontstaan van handelingsverlegenheid waardoor je meer zicht krijgt op hoe alles in elkaar zit. Dit vanwege het feit dat het handelen van een leerkracht wordt beïnvloed door een complex geheel van persoons- en omgevingsfactoren. Als je namelijk niet inzichtelijk hebt waarom je in handelingsverlegenheid komt, heeft een interventie weinig kans van slagen. Als een leerkracht herhaaldelijk niet adequaat kan reageren op gedragsrepertoire van een leerling kunnen de problemen verergeren en dit kan van invloed zijn op de rest van de klas.

Contact:

Mieke.vandenBerg@han.nl

Leerkrachtafhankelijk

Claasen e.a. (2009) constateren na bestudering van meerdere onderzoeken dat een optimale ontwikkeling van een kind sterk afhankelijk is van de leerkracht. Onder andere de bereidheid die een leerkracht heeft om effectief om te gaan met verschillen, blijkt een bepalende factor die ten goede komt aan de ontwikkeling van zijn leerlingen (Meijer in Claasen et al., 2009). Deze bereidheid wordt versterkt als een leerkracht zich verantwoordelijk voelt voor het onderwijsleerproces. De mogelijkheid tot zelfregulering draagt hier ook aan bij maar in de praktijk is vaak weinig ruimte hiervoor vanwege de individuele positie en de eisen die van buitenaf op de leerkracht worden gelegd. Het is van belang dat leerkrachten de ruimte krijgen om zelfstandig te handelen om zo hun gedrag te reguleren in de interactie met hun leerlingen. Maar wat voor een kwaliteiten moet je bezitten als leerkracht om in de praktijk goed te kunnen functioneren en in te spelen op de diversiteit die het Passend onderwijs teweeg brengt?

Competentieprofiel

Claasen e.a. (2009) hebben getracht een generiek competentieprofiel te schetsen van de bekwame leerkracht voor inclusie onderwijs. Inclusie onderwijs wil zeggen dat er zoveel mogelijk geprobeerd wordt leerlingen met extra zorgbehoeften in een reguliere schoolomgeving op te vangen, zoals ook met het Passend onderwijs de bedoeling is. Ze komen tot de definiëring van de volgende twee basisdimensies :

- A) Professionele beroepshouding en daaraan verbonden kwaliteiten zoals het hebben van een visie en diversiteit vanuit een positief oogpunt kunnen benaderen waarbij de leerkracht in staat is op authentieke wijze te functioneren en oog heeft voor normatieve aspecten van het beroep.
- B) De leerkracht moet in staat zijn kennis kritisch toe te passen en de koppeling te maken naar zijn eigen beroepspraktijk. De leerkracht moet handelingsgericht kunnen werken waarbij de behoeften van de leerlingen centraal staan waarbij hij een goede samenwerking aangaat met ouders en andere betrokkenen. De leerkracht heeft een onderzoekende houding waarbij hij open staat voor nieuwe ontwikkelingen en hier op in kan spelen. ◀